

dat wie aan zijn zijde vocht, onkwetsbaar was. Het baatte niet. Vijf jaren van gevechten eindigden met de nederlaag der opstandelingen. Het Nederlands-Indisch leger had toen ca. vijftienduizend militairen verloren (ca. achtduizend Europeanen, ca. zeventuizend inheemsen), aan Diponegoro's zijde waren er veel méér doden: men schat ze op ca. tweehonderdduizend, aan ziekten en hongersnood bezweken dorpsbewoners inbegrepen. De vorsten van Djokjakarta en Soerakarta verloren een deel van hun rijk maar werden daarvoor schadeloos gesteld met jaarlijkse uitkeringen van resp. bijna f 500 000 en ruim f 750 000. Diponegoro die zich in Magelang (Midden-Java) in de ambtswoning van de Nederlandse resident had overgegeven, werd, hoewel hem een vrijgeleide was toegezegd, gevangen genomen, vervolgens eerst overgebracht naar Menado op de noordpunt van Celebes en tenslotte naar Makassar; in 1855 stierf hij daar, nog steeds in gevangenschap.

*

In het begin van de twintigste eeuw als jong bestuursambtenaar op Midden-Java rondreizend, passeerde de latere minister van koloniën Ch. J. I. M. Welter op een bospad een offerplaats waar verdroogde bloemen en as van wierook lagen. Op de vraag wat die offerplaats betekende, werd hem geantwoord dat prins Diponegoro daar eens had gerust. 'Zeventig tot tachtig jaar later bracht de bevolking', schreef Welter in zijn herinneringen, 'nòg offers op de plekken waar hij gezeten had. Dit was mijn eerste contact met het Javaanse nationalisme dat, naar mij bleek, wel heel diep geworteld was.'¹

Die conclusie (niet dat ze Welters beleid bepaald heeft!) was juist. De nagedachtenis van prins Diponegoro werd door de inheemse bevolking in hoge ere gehouden. Zo constateerde de Nederlandse resident te Magelang in het begin van de jaren twintig van deze eeuw dat in de kamer waaruit Diponegoro op een donderdag gevangelijk was weggevoerd, door het inheems huispersoneel elke donderdagavond verse bloemen werden neergelegd. Een maand later kreeg hij van de sultan van Djokjakarta te horen dat hij er wijs aan zou doen, er op toe te zien dat aan dat gebruik de hand werd gehouden, 'het was door vorige residenten

¹ Ch. J. I. M. Welter: 'Memoires', p. 5-6 (RvO).